

VERSCHIJNT

Alle dagen, behalve Zon- en Feestdagen.

PRIJS DER ADVERTENTIE:

Van één tot zes regels. f 1.00.
 Voor: elken regel meer. " 0.15.
 Behalve de 35 cts. zegelgeld.

WOENSDAG 31 AUGUSTUS.

UITGEVERS-DIRECTEUREN:

JOH. NOMAN en ZOON, te 's Gravenhage.

Brieven franco aan het Bureau De Grondwet.
 Jan Hendrikstraat, n°. 259.

ABONNEMENTSPRIJS:

Voor 's Gravenhage per 3 maanden f 4.50.
 Voor de overige steden des Rijks " 5.00.

Hoofd-Bureau voor Ned. Oost-Indië:

VAN HAREN NOMAN EN KOLFF, te Batavia.
 Prijs franco per Landmail voor Java en buitenbezittingen,
 per jaar, met vooruitbetaling bij het nemen van het
 abonnement f 60, Ned. Cour.

BERIGT.

De Uitgevers vestigen de aandacht van den handel
 op de rubriek "ADVERTENTIE" in dit Dagblad
 geopend.

Overal in ons vaderland in aanzienlijken getale ver-
 spreid, beloven advertentiën, in deze Courant tegen zeer
 billijken prijs geplaatst, door de duizende lezers, aan wie
 ze onder de oogen komen, de vruchten, welke men van
 advertentiën verwacht.

Berigten van geboorte, huwelijk en overlijden worden
 door de Uitgevers, gratis, in DE INDIËR opgenomen.

JOH. NOMAN EN ZOON.

Wat waren de twee hoofdgrievens tegen het afgetreden
 Ministerie?

Hoofdgrievens, waarvan, ofschoon van het tegendeel reeds
 onmiddellijk bleek, de anti-revolutionnaire partij bovenal,
 naast het Ministerie, partij heeft getrokken, om zich
 een toestand te scheppen, die haar eigenlijk de teugels
 van het bewind in handen doet hebben?

Twee onwaarheden. Of, indien de Nederlander dat
 woord te sterk mogt vinden: twee anti-revolutionnaire
 "eigenaardigheden."

Vooreerst: Het Ministerie zou hebben gehandeld
 tegen den uitdrukkelijken wil des Konings;

Ten tweede: Het Ministerie heeft voorafgaande mede-
 deeling ontvangen van het hof van Rome.

Laat ons nu gaan, wat ook nog na de krachtige ver-
 klaringen van den Heer VAN ZUYLEN VAN NIJVELT
 en van diens waardigen brief van den 7den Aug. jl.
 gezegd is:

De Heer STRENS: "Geenerlei mededeeling, in den zin der
 nota van 16 October 1852, is geschied! Dat verklaar ik hier
 plegtig, wat mij betreft, zoo als de laatst afgetreden Minister
 van Buitenlandsche Zaken het reeds in de zitting van deze Ka-
 mer op den 18den April jl. heeft verklaard.

Ik zou het mijner voornemens: ambtgenoot en mijner on-
 waardig achten, nog iets bij die ontkenning te voegen. Alleen
 zal ik nog een woord zeggen over een volzin, voorkomende in
 eene nota van den kardinaal Antonelli, dd. 1 Junij jl., ons in
 deze discussie door het Gouvernement medegedeeld. Deze volzin
 luidt aldus:

"Cependant le St.-Siège, aimant à donner des preuves de
 cette condescendance avec laquelle il a l'habitude de procéder
 partout où les circonstances le lui permettent, ne s'est pas ab-
 stenu de faire parvenir au Ministère Royale, en employant à cet
 effet la voie officieuse, la communication ultérieure désirée et le
 St.-Siège possède des documents positifs, d'où il résulte que cette
 communication a été réellement faite à plusieurs membres du
 Ministère, que peu après se démit de ses fonctions, et qu'à cette
 occasion on a pu s'assurer relativement à cet objet que l'érection
 des cinq églises épiscopales n'aurait à rencontrer aucune oppo-
 sition."

"Slechts twee aanmerkingen. De eerste is deze: Volgens deze
 nota zou de voorloopige mededeeling alleen geloopt hebben over
 het getal biddommen, en dit was waarlijk niet het eenige punt,
 zelfs niet het voornaamste, dat behandeld diende te worden. Men
 had een mededeeling van de wijze waarop en den tijd wan-
 neer de organisatie zou plaats hebben; dat is geheel iets anders.

"Mijne tweede aanmerking bestaat hierin: Men heeft de ver-
 klaring van den kardinaal ANTONELLI willen stellen tegenover
 de verklaring der vorige Ministers; dit is niet juist. Tusschen
 genoemden kardinaal en de vorige ministers zijn geene onderhan-
 delingen regstreeks gevoerd; er bestaat een tusschenpersoon, de
 pauselijke internuntius in deze residentie, van wien alleen de
 documents positifs, waarvan in de nota gesproken wordt, kunnen
 voortkomen. En zijn op den internuntius niet toepasselijk de
 woorden van den vorigen minister van Buitenlandsche Zaken (den
 heer VAN ZUYLEN), in den brief aan onzen gezant te Rome, van
 den 7 April jl., die het tegenwoordig ministerie heeft goedge-
 vonden openbaar te maken? "La cour de Rome n'ayant pas jugé
 propos d'en agir ainsi (de voorloopige mededeeling te doen)
 ET AYANT ÉTÉ TRÈS MAL SERVI PAR SON REPRÉSENTANT A LA
 HAYE, ne pourra que s'imputer" enz.

"Wil men nog ééne bevestiging omtrent het niet plaats hebben
 der bewuste mededeeling, dat dan de Regering aan de Kamer
 mededeelde, eenen brief door mij den 16 Februarij jl., ni fallor
 mijn ambtgenoot van Buitenlandsche Zaken geschreven, en
 waarin nog op die mededeeling wordt aangedrongen.

"Ik hoop, dat na deze uiteenzetting het zoo dikwijls besproken
 punt van de voorloopige mededeeling voor goed zal zijn ten einde
 gebracht, en dat allen, die alleen de waarheid zoeken, geheel
 bevredigd zullen zijn.

"Ik vermeen, alvorens te eindigen, nog een antwoord te moeten

geven aan den geachten spreker uit Arnhem (den heer VAN
 LIJNDEN), die in de zitting van H. Maandag de volgende woorden
 heeft gesproken: "Het stelsel van het vorig ministerie was in
 strijd met de Grondwet, — met de Konings uitdrukkelijken wil
 zoo als later gebleken is, — dat is de eer en de naast van den
 Staat."

"Met de Grondwet; dat is een punt van discussie, daar ik
 niet op zal terugkomen.

"Met 's Konings uitdrukkelijken wil; dat is eene STELLIGE
 ONWAARHEID.

"Ik neem hier vooreerst akte, dat ik het niet ben, die het
 eerst den naam van het geëerbiedigd hoofd van den Staat in eene
 parlementaire discussie bezig: ik doe het slechts in mijne ver-
 dediging.

"Het is niet aan mij, die stukken bij te brengen waaruit het
 gevoelen van Z. M. blijkt, maar dat het tegenwoordig gouver-
 nement aan de Kamer onder anderen mededeelde de kabinetsbrieven
 van 22 November 1850, litt. Z. 21, en 16 October 1852, litt.
 G. 21, en dan zal blijken dat de geheele onderhandeling met
 voorkennis en met uitdrukkelijke toestemming van Zijne Majesteit
 is gevoerd en ten einde gebracht. — Ik herhaal dus, het gezegde
 van den spreker uit Arnhem is EENE ONWAARHEID.

De heer THORBECKE: Ik zal, bij hetgeen de geachte afgevaar-
 digde uit Roermond (de heer STRENS) dezen morgen heeft gezegd,
 alleen dit voegen, dat ook ik met groote verwondering heb ge-
 lezen, hetgeen in de nota van den kardinaal ANTONELLI voor-
 komt. De zoogenaamde "documents positifs" kunnen, dunkt mij,
 in niets anders bestaan, dan in een schrijven van den pauselijken
 internuntius te 's Hage. Wat heeft deze geschreven? In allen
 geval is aan de Ministers niets, dat zij voor eene mededeeling
 als de gevraagde hielden, of konden houden, door wien ook,
 kenbaar gemaakt. Het punt is geene hoofdzaak, maar heeft een
 persoonlijk belang gekregen, weshalve ik zou wenschen, dat
 aan den kardinaal Antonelli verzocht werd, zijne "documents
 positifs" over te leggen.

De Heer van Bossen: En wat was dan nu, Mijne Heeren,
 uit een meer politiek oogpunt beschouwd, het gevolg van die
 handeling van het Ministerie, wat waren de voordeelen, die ze
 opleverde? De regeling nam al dadelijk de gegronde klagen van
 de Roomsch-Katholijken weg; ze voldeed aan een billijken, aan
 een gegronden wensch van de Roomsch-Katholijke bevolking. Die
 gedragslijn strookte geheel met de Grondwet (ik zal straks nog
 een oogenblik op dat punt terugkomen). Maar er moest zijn vrije
 regeling der Kerk en overleg met de Regering, of ten minste
 mededeeling, opdat de Regering gelegenheid mogt hebben, hare
 denkbeelden kenbaar te maken. Dat was een stellig beding. Of
 zoudt gij meenen, dat de Minister van Buitenlandsche Zaken,
 de Heer VAN SONSBEECK, die aan zijn Koning een rapport schreef
 als dat van 20 September 1852; een rapport, waarin hij met
 zoo duidelijke, zoo geheel ondubbelzinnige woorden, als het
 resultaat van zijne onderhandelingen aan den Koning mededeelde,
 dat hem officieus was medegedeeld, dat er eene officiële mede-
 deeling zal worden gedaan, — is het aannemelijk, vraag ik,
 Mijne Heeren, dat die Minister, om zoo te zeggen, dat gedroomd
 heeft; dat in den loop zijner onderhandelingen van dat punt geen
 sprake zou zijn geweest; dat men dat zoo in het voorbijgaan,
 misschien hier of daar in een kleinen achterhoek van de onder-
 handelingen zou hebben verstopt? Gij kunt die verdenking van
 verregaande kwade trouw, zonder bepaalde bewijzen in handen te
 hebben, niet op dien Minister laten rusten. Die voorwaarde,
 die, ik erken het, niet in den vorm van een plegtig tractaat,
 maar ter goeder trouw was gedaan, is niet nagekomen van de
 zijde van den onderhandelaar van het Pauselijke Hof, en het
 is een hard woord, dat ik zeggen moet, maar het Ministerie is
 misleid geworden. Het heeft er op vertrouwd tot op het laatste
 oogenblik, dat die mededeeling zou gedaan worden, en eerst
 toen zijn onverwacht bewaard opgedaagd en is de mededeeling
 niet geschied. De afgevaardigde uit Nijmegen [de heer VAN LIJN-
 DEN], die op dat punt ons zoo sterk veroordeeld heeft, heeft
 te kennen gegeven, dat hij — en ik geloof, dat het wel de
 eenige maal in zijn leven zal geweest zijn, dat dit gebeurt —
 nu tegenover elkaar staan de verklaring van drie Nederlandsche
 Ministers en van een Romeinschen prelaat, dat hij eigenlijk meer
 genegen is geloof te slaan aan den prelaat dan aan drie Neder-
 landsche Ministers. Ik geloof, Mijne Heeren, dat er in deze
 zaak niets gebeurd is, wat tot zulk een vermoeden aanleiding
 geeft. Voor mij zelve kan ik hier niet spreken, want als Mi-
 nister der Hervormde Eeredienst zou ik zeker van het Hof
 van Rome geene mededeelingen ontvangen hebben, maar
 wat er gebeurd is, weet ik van mijne ambtgenooten, en
 als eerlijk man betuig ik — en ik hoop, dat die be-
 betuiging ingang zal vinden bij het geachte lid uit Arnhem —
 dat ik van het eerste oogenblik af, dat de vraag gedaan werd, of
 er mededeelingen waren gedaan ja dan neen, nooit, volstrekt
 nooit iets anders heb vernomen, dan hetgeen wij korten tijd
 geleden ook in deze Kamer hebben gehoord, dat er geene mede-
 deeling van dien aard was ontvangen, en aan de voorwaarde
 om die mededeeling te ontvangen, niet was voldaan. Dat is het
 getuigenis van een tijdgenoot, wanneer ik het zoo noemen mag,
 van iemand, die wel niet persoonlijk in de onderhandelingen was
 betrokken, maar toch door zijne stelling in de gelegenheid was
 haar van nabij te leeren kennen."

Niemand, niet één van de 68 leden der Kamer heeft
 de beschuldiging volgehouden, door laster en kuiperij
 naar het hoofd van eerlijke Staatslieden geworpen.

Het Ministerie, dat verklaard heeft slechts den toestand
 aan te nemen zoo als het dien gevonden (?) heeft, was op
 eene beleefde wijs van kwade trouw overtuigd geworden:
 zóó zelfs, dat het bouche béante aan de Ministerstafel
 zat vastgenageld.

Waarom toch geene verklaring gegeven van het
 "zonderlinge toeval" dat de medegedeelde stukken
 verminkt waren of alléén de strekking hadden, het
 afgetreden Ministerie in een zwart daglicht te stellen?

Waarom nu niet beloofd, dat alsnog, om het bewijs
 te leveren, dat inderdaad "toeval" alleen het Ministerie
 had geleid, zouden worden bekend gemaakt:

den brief van den Heer STRENS aan den Minister
 van Buitenlandsche Zaken van 16 Februarij 1853;
 de kabinetsbrieven van 22 Nov. 1850 lett. Z. N°. 21,
 en van 16 Oct. 1852 lett. G. N°. 21?

Waarom niet verklaard, dat men, om eene onver-
 diende blaam weg te nemen van Nederlandsche Ministers,
 er op aan zou dringen, gelijk verlangd was, op de mede-
 deeling der "documents positifs," waarvan de kardinaal
 ANTONELLI gewaagt?

Waarom?
 Omdat alsdan de oogen der Natie zouden worden
 geopend.

Omdat de tegenwoordige Ministers, met algeheelen
 voorbijgang van Natie en hare Vertegenwoordiging,
 alleen aan "hun Koning en aan hun geweten" verantwoor-
 ding schuldig zijn!!

De Redactie van het Dagblad van Leyden verklaart,
 dat dit blad niet

het orgaan der kiesvereniging Vaderland en Oranje is,
 ondersteund wordt door de protestantsche genootschap-
 pen;
 geredigeerd wordt door eene partij, welke de heer GROEN
 VAN PRINSTERER als revolutionnair heeft gekarak-
 teriseerd.

Zij verzekert, dat alle de hoofdartikelen van dat blad
 in de laatste drie maanden zijn van een der redacteuren,
 die verre is van tot die partij te behooren.

Wij antwoorden:
 dat er meer dan één redacteur schrijft;
 dat de uitgever-redacteur is bedoeld;
 dat deze de alleen verantwoordelijke redacteur is,
 wien "de meest voldoende bewijzen tot bevestiging"
 van hetgeen een medewerker betreft, niet kunnen
 te stade komen.

Of nu sommige artikelen door een mederedacteur
 worden geschreven;
 of de verspreiding in Noord-Brabant en Limburg
 door protestantsche genootschappen wordt bevorderd;
 de dagbladpers kent slechts één verantwoordelijk Re-
 dacteur, de strafwet één verantwoordelijk uitgever.

De Nederlander zal te recht kunnen zeggen:
 "Wij lezen dikwerf niet genoeg van de politieke be-
 schouwingen in het Dagblad van Leyden; maar steeds
 kwam de wensch bij ons op: dat de geachte schrijver
 "of schrijvers van die politieke beschouwingen de anti-
 "revolutionnaire beginselen op het kerkelijk gebied zoowel
 "als op het staatkundige mogten in practijk brengen."

De Kerkelijke Courant van 26 Augustus behelst een
 antwoord van Dr. G. STEENHOF te Oudewater, op de
 vraag: Is alle bemoeijng met den Staat in ieder geval
 ongeoorloofd voor den Evangeliedienaar?

De Fakkel van denzelfden dag geeft eene berede-
 neerde beschrijving van hetgeen van de tribune in de
 Tweede Kamer op den 16 en 17 Augustus jl. was
 waargenomen door een Evangeliedienaar, die met den
 Rijnspoorweg, dravende door Amsterdam (P) 's maan-
 dags te 's Hage aankwam, — den volgenden dag een
 bewijs van toegang tot de gereserveerde tribune van
 "zijn" volksvertegenwoordiger ontving en in het portaal
 van de vergaderzaal "zijn schapennatuur" niet verloochende
 "door" de hand van verzoening en broederschap aan
 "te nemen van zijn grootsten antagonist, die hem bij

herhaling als een weetniet en bemoeial in publieke geschriften had afgeschilderd. — De pausselijke allocutie heeft hun hunne twisten doen eindigen en vijanden tot broeders gemaakt.

Welke heilrijke gevolgen heeft die pausselijke allocutie! Algeheele verzoening tusschen MACKAY en CHRISTOPHILUS, HOFSTEDE DE GROOT en GROEN VAN PRINSTERER, DS. VAN RHJN en DS. NIEMEIJER, en... let wel! tusschen DS. KOORDERS te Maarssen en DS. BARGER te Delfshaven??

Zou, de bijwoning der vergaderingen van de Tweede Kamer, — de ijver voor de benoeming van Mr. DE KEMPENAER in de districten Amersfoort en Tiel en soortgelijke handelingen ook behooren tot de geoorloofde bemoeijingen van den Evangeliedienaar?

Als proeve van Staatsregterlijk betoog leze men de Fakkel van 12 Augustus II.

De Paus heeft gesproken en het Roomsche kerkgenootschap heeft zich gehoorzaam betoond. De Paus heeft Nederland in bisdommen verdeeld, bisschopszetels aangewezen en een vijftal personen tot Roomsche kerkvoogden benoemd en het Roomsche kerkgenootschap heeft dadelijk aan dat alles gevolg gegeven.

Dat moest het Roomsche kerkgenootschap wel doen, daar het in den Paus het hoofd van de Roomsche kerk eerbiedigt.

Zeker, Dat te doen, stond ook het Roomsche kerkgenootschap vrij! Ongetwijfeld.

Maar dan zijt gij het eens met de Roomsche en Thorbeckiaansche bladen?

In een zeker opzigt ja. Het stond het Roomsche kerkgenootschap vrij, in zulke zaken de voorschriften en uitspraken van den Paus gehoorzaam te volgen. Geene straffen waren daarop bepaald, geene hinderpalen gesteld, die zulks beletten. Maar weet gij, wat het Roomsche kerkgenootschap regtens niet vrij stond, als het namelijk al die regten en vrijheden bij voortdurend wilde blijven genieten, die de Grondwet aan al de kerkgenootschappen verzekert? Dit, dat het aan 's Pausen bevelen gehoor gaf tegen den verklarde wil van den Koning, dit, dat het de bisschoppen installeerde, introneerde, adoorde juist toen de Koning te Amsterdam dat bekende woord had gesproken, juist toen de Koning het Ministerie Thorbecke had ontslagen, juist toen de Koning de Tweede Kamer had ontbonden, juist toen de Koning te midden van de Protestantische beweging zich tegen de vestiging van de bisschoppelijke hiërarchie had verklaard, ja feitelijk verzet. De installatie van de bisschoppen, de vestiging van de genoemde hiërarchie, juist op dat moment, is eene daad geweest van ongehoorzaamheid, is een feitelijk verzet geweest tegen den Koning.

Men leest er echter uit, dat, volgens de Fakkelianen, het vorig Ministerie gelijk had, toen het stelde, dat het Roomsche kerkgenootschap vrij was, de voorschriften en uitspraken van den Paus in zulke zaken te volgen; dat geene..... hinderpalen waren gesteld, die zulks beletten.

Tevens mag aan den Fakkel worden gevraagd, waar het bewijs te vinden is, dat de Koning als zijn wil heeft verklaard, dat de bisschoppelijke hiërarchie hier te lande niet zou mogen worden ingevoerd?

Zie, het is niet genoeg om zoo iets te zeggen en in veel woorden met den uitgang „neerden“ los te barsten, maar men moet bewijs voor zijne zaak hebben.

Bovendien denk ook eens „de Koning zou zich er feitelijk tegen hebben verzet!“ Zoo dat waar was en het verzet had niets geholpen, dan was dat niet vleijend voor het Koninklijk gezag; dan had de Fakkel het ook maar liever moeten zwijgen.

Misschien komt hij bij nader inzien wel tot de overtuiging, dat van hetgeen hij den Koning hier toeschrijft, alles niet zoo precies waar is.

„Welnu de protestanten zijn eindelijk wakker geworden. Zij hebben de oogen geopend en de ooren gespitst. Zij hebben elkander het wachtwoord toegeroepen: waakt, opdat niemand uwe kroon ontroove! en duizenden hebben dat wachtwoord opgevangen en zijn opgestaan om te doen, wat zij konden tot afwending van het gevaar.“

„Men wendde zich, als der gestelde magten onderdanig tot den Koning. Men vroeg aan Z. M. afwending van het dreigende gevaar. Men wenschte waarborg tegen eene magtontwikkeling, als zich hier had getoond en niet anders dan de ongelukkigste gevolgen dragen kon. Men ging om dat alles tot den troon, als de eenige die die vragen vervullen kon.“

(Kerkelijke C.)

„Laatsleden Zaterdag heb ik, zoo ik mij niet bedrieg, door den Minister van Justitie hooren zeggen: „als de wet zal zijn aangenomen, kan de Regering dadelijk in overleg treden met de hoofden van het Roomsche Katholiek kerkgenootschap“ en door den Minister van Buitenlandsche Zaken: „Wij wachten slechts op de aanneming der wet, om met de nieuw benoemde kerkvoogden in correspondentie te treden.“ De Regering is dus, ten minste naar de gevolgtrekking, die ik uit deze woorden meen te mogen afleiden, genegen om de nieuw benoemde kerkvoogden, dadelijk nadat de wet zal zijn aangenomen, te erkennen. De wet die voorgedragen is om de gemoederen tot bedaren te brengen, die wet zal dus juist moeten strekken om het tegenovergestelde tot stand te brengen van hetgeen door duizende ingezetenen in den lande aan den Koning is gevraagd. Die wet zal dus tot stand brengen datgene, waartegen door zoo velen luid is geprotesteerd geworden. Zoo de Regering

inderdaad van voornemen mogt zijn, om dadelijk na de aanneming deze wet tot de erkenning der nieuw benoemde bisschoppen over te gaan en des Regering daarbij niet het bewijs levert van hiertoe niet te hebben besloten dan nadat haar de volstrekte noodzakelijkheid daartoe was gebleken DAN TEEKEN IK, WAT MIJ BETREFT, EN DUIDZENDEN IN DEN LANDE DEN MIJ NA, PROTESTAAN tegen het besluit dat ten deze door de Regering is genomen.“

VAN REEDE VAN OUDTSHOORN. (Bijbl., blz. 316.)

„Ik moet opmerken dat inderdaad de Regering van voornemen is, om, zoodra deze wet zal zijn tot stand gekomen, met de kerkvoogden te handelen en zij zal dat doen in overeenstemming met de wet. Deze wet maakt onnoodig zoowel de erkenning, als de ontkenning. De wet bepaalt, dat elk kerkgenootschap kan aannemen de titulaturen, die het goedvindt, en zij bepaalt ook dat, wanneer het gezag in verhouding komt met de kerkvoogden, men hun dan den titel zal geven, welke aangenomen is.“

„Als de wet er zijn zal, dan zeg ik nu reeds — en wat ik zeg, daartoe ben ik gemagtigd — dat de Regering al aanstonds niets heeft tegen de plaatsen, waar op dit oogenblik de bisschoppen zijn gezeteld of hunne woonplaats hebben genomen, dat zij die als vaste zetels wil aannemen. Gij ziet dus M. H., dat wij u niet zullen belemmeren.“

De Minister van Justitie. (Bijbl., St. C. blz. 329.)

Welk eene bevrediging voor het „geschokte nationale gevoel“ dat bekommerd was over zijne „teederste belangen!“

Art. 53 der Grondwet zegt:

„De Koning is onschendbaar; de Ministers zijn verantwoordelijk.“

Grondwettig zijn de Ministers de eenige raadslieden en dienaren van de Kroon; maar feitelijk stellen zich menigmaal tusschen den Koning en zijne dienaren andere raadslieden, die ongevraagd invloed op de regeringszaken trachten uit te oefenen. Dat zijn gewoonlijk de Hofbeambten, die in het dagelijksche leven den Koning omringen, of als Grootwaardigheidbekleeders tot de Hofdienst geroepen zijn. In Engeland, het constitutionele land bij uitnemendheid, ondergaat de Hofhouding, bij iedere aftreding van het Ministerie, eene verandering in den geest van de nieuw opgetreden Ministers. Intusschen spreekt van zelf, dat eerzucht en eigenbelang, het minst zeldzaam in de hoogste kringen, vooral aan de Hoven, het gunstigst terrein tot exploitatie vindt; maar, zoo al de Grondwet geen aanleiding geeft, om hen, die den Koning van hun slechten raad dienen en wien het niet altijd mislukt, door het wekken van rampzalige vooroordeelen en het voeden van verkeerde hartstogten, den Koning van zijne Staatsdienaren of van de Natie te vervreemden, verantwoordelijk te stellen, toch is het goed, dat men bekend worde met hetgeen te dien aanzien schijnt voor te vallen.

De dagbladen hebben, of zeer onvolledig den loop der beraadslagingen over het wets-ontwerp op de kerkgenootschappen medegedeeld, of door de uitgebreidheid der verslagen is aan menige bijzonderheid niet zooveel openbare en algemeene bekendheid ten deel gevallen, als zij verdiende. Uit dien hoofde is het nuttig daarop bepaald de aandacht te vestigen. En onder die bijzonderheden mag vooral geteld worden de rede, door 's Konings opperstalmeester, baron SCHIMMELPENNINCK VAN DER OIJDE, den 20 Augustus jl. uitgesproken — te merkwaardiger, wanneer men onder de aandacht houdt, dat die Heer vroeger was Minister van Buitenlandsche Zaken, later Gouverneur van Gelderland, uit die betrekking, op voordragt van den Minister THORBECKE, eervol ontslagen, en sedert, als Groot-officier van 's Konings Huis, in gestadige aanraking met Z. M.

Na zich verschoond te hebben van eenige beschouwing over het wets-ontwerp, dat in beraadslaging was, vervolgt hij:

„Ik vraag het u, M. H., wanneer Ministers, in beleefde een uitgezachte woorden, maar toch bij een schrijven, zeggen: „Gij hebt woorden gesproken, zonder onze toestemming of voorkennis, en gij moet die intrekken; gij hebt u een oordeel aangematigd zonder onze voorkennis, en dat komt niet te pas; gij meent, dat de Koning ook eenig gezag heeft, en wij zijn de lieden die gezag hebben, — dan zijn het geene raadslieden van de Kroon meer, dan zijn het niet alleen geene onderzaten meer, maar dan verheffen zij zich boven de Koninklijke magt en dan zeg ik, dat zoolang wij een Oranje-Vorst aan het hoofd van onzen Staat zullen behouden, die Koning zulk eene taal niet mag dulden, of hij krijgt een toestand, erger dan die ten tijde van Jan de Wit. Dat is iets, waarmede ik mij nooit vereenigen zal; en dat anderen daar eveneens over denken, daarvan heb ik sprekende bewijzen, zelfs van vrienden der afgetreden Ministers, en nu men toch hier spreekt over de geheimen van de binnenkamer, zal ook ik er een aanhalen. Ik meen wel onderdrukt te zijn, dat de echtgenoot van een der Ministers, dien het raangang, toen zij dien brief las, de eerste was om te ver-

klaren: „indien gij zoo iets doet, moet gij hinnen acht dagen ontslagen worden,“ en daarop, meer ik, heeft afgetreden Minister niets anders kunnen antwoorden, dan: „De Minister van Buitenlandsche Zaken zegt, dat wij vast zitten dan nooit; en die man wist alles, die moest het weten.“ Vrouwen hebben soms meer takt dan wij. „uitslag heeft getoond, dat hij niet alles wist; hij heeft getoond, dat, wanneer de Koning teregt geen Minister om ondergeschikte ambtenaren ontsloeg, maar wanneer de Koning het betreurde, dat dat ontslag aan eene goddienstige quaestie verbonden werd, die voorwaar in strijd met zijne bedoelingen, tot moeilijkheden aanleiding kon geven, het wenschelijker ware geweest het ontslag vast te knopen aan eene wet, waaromtrent meer eenstemmigheid bestond, bijv. de armenwet. Maar de Koning kon, wij hij werkelijk Koning blijven, niet berusten in hetgeen er eene voor hem beleedigende daad had plaats gevonden.“

Wij moeten omtrent die rede opmerken: dat zij niet uitmunt wegens taal en stijl;

dat zij niet voegt in den mond eens Volksvertegenwoordigers, die de verdediging van de handelingen der Konings, zoo die al waren aangevallen, in de eerste plaats aan de Staatsdienaren moest overlaten;

dat de toon het duidelijk kenmerk draagt van beleedigen trots;

dat „de beleefde en uitgezachte woorden“, waar het afgetreden Ministerie tot den Koning sprak, me of beter „de gedachten of de gevoelens van het Ministerie“ hadden behooren te verbergen;

dat de Koning het ontslag van den Gouverneur SCHIMMELPENNINCK boven dat van den Minister THORBECKE verkoos;

dat eenig vooruitzicht schijnt te hebben bestaan, om ter gelegenheid van de behandeling der armenwet te het verlenen van ontslag te komen;

dat de zaak der bisschoppen geene gewenschte gelegenheid scheen, om tot dit ontslag te geraken;

dat de Pausselijke allocutie niet is de oorzaak van de aftreding van het Ministerie; maar het voortnemen tot eene ministeriële verandering slechts eene geschikte aanleiding zocht.

Wat was nu het antwoord van THORBECKE op zulk een onhandigen aanval?

„De spreker heeft zich een zeer verrassenden aanval veroorloofd op de leden van het vorig Gouvernement en op de parlementaire gebreken. Op de parlementaire gebreken vooral in zoover hij den persoon van den Koning hier heeft aangevoerd.“

„De Koning, heeft hij gezegd, had gelijk, het vorig Ministerie te ontslaan. Wie betwist dat?“

„De Koning“, vervolgt hij, „zag beter, dan de vorige Ministers in, dat deze misleid werden door het Hof van Rome. „Misleiding“ is, zoover ik den loop van de onderhandelingen ken, een te sterk woord; schoon het Hof van Rome niet heeft gedaan, wat wij hebben verwacht. Hetgeen ik wensch is, dat de Koning in het vervolg nooit Ministers hebbe, dan de zoodanige, die zich nimmer in de personen, waaraan mede zij te handelen hebben, of in eenig ander opzigt bedriegen.“

„De spreker heeft, tot mijne verwondering, ook gewaagd van commérages, die ik met stilzwijgen zal voorbijgaan.“

Hij heeft verder een brief gelaakt, door het vorig Gouvernement aan den Koning gerigt. Die brief is publiek domein; men kan die goed of afkeuren. Maar ik moet die spreker doen opmerken, dat hij van de twee leden der conclusie van dien brief er een heeft verzaakt. Hij heeft het zoo voorgesteld, alsof het vorig kabinet den Koning eene zekere beslissing had willen opdringen. Men behoeft echter den brief slechts te lezen, om te erkennen, dat het vorig Kabinet gehandeld heeft, gelijk elk Ministerie in een dergelijk geval zal moeten handelen. Wij hebben gezegd, dat het Hoofd van den Staat deelt wellicht onze overtuiging niet in dit geval verzoeken wij het, ons te ontheffen. Wellicht ischeen in vroegeren tijd hier te lande dergelijke beschouwing vreemd. Thans echter, dacht ik, zou het door elk als de meest natuurlijke handeling worden beschouwd, waar eene keuze te doen is tusschen hetgeen een Minister noodig acht, in het belang van het land, en zijn ontslag.

Nederlanderachtigheden.

De Nederlander verklaart heden (29 Aug.) dat de Wet door de anti-revolutionairen is aangenomen, nadat door hen onschadelijk is gemaakt.

Den 27sten, twee dagen na de aanneming, zeide de Nederlander:

„Wij blijven de wet beschouwen als eene politieke feitelijke daad.“

De wet verbittert en stelt te leu; heeft reeds nadeelen doen ondervinden; en voorspelt nadeelen, die men niet zonder bezorgheid te gemoet ziet!“

Twee dagen later is dat alles weggecijferd: en de Wet wordt verklaard „onschadelijk“ te zijn.

Het komt ons zeer eigenaardig voor, dat deze omwenteling van zienswijze is geopenbaard, nadat wij gevraagd hadden hoe de heer GROEN het „met zijn eigen geweten“ heeft kunnen overeenbrengen, voor zoodra een wet te stemmen?

...dikwerf de *Nederlander* in het nauw is, wordt door zijne redactie het bestaan van eene „drukfout“ ontdekt.

De „anti-revolutionnaire“ schrijft den 27sten: „Is de wet eene mystificatie? Neen, wanneer ze niet in verband met de omstandigheden beschouwd wordt.“

Wij antwoorden: „Dus de wet is eene mystificatie voor hen, die gepetitionneerd hebben; voor al de adreserende Protestanten is de wet eene mystificatie.“

Hoe redt zich de *Nederlander*? Door eene „drukfout.“

„Het is blijkbaar“, lezen wij in zijn N°. van heden, dat er gelezen moet worden: „Is de wet eene mystificatie? Neen, wanneer ze in verband met de omstandigheden beschouwd wordt.“

Wij antwoorden: „Het is blijkbaar“, lezen wij in zijn N°. van heden, dat er gelezen moet worden: „Is de wet eene mystificatie? Neen, wanneer ze in verband met de omstandigheden beschouwd wordt.“

De *Nederlander* n° 965, herhaalt wat de Heer Mackay van de zachtzinnigheid der Toscaansche en Portugesche wetten, niet van de middeleeuwen, maar van 1852.

Waarom verhaalt hij of het bij wat de heer Meesters hem daarop heeft geantwoord over de Terschche kerk en de verdraagzaamheid van de Lutherische staatskerk in Zweden; en dat de Heer Mackay en alle „de vrienden“ ... zwegen?

Wij zeggen met het oog op zoodanig staaltje van staatskerkelijke verdraagzaamheid, niet van de middeleeuwen, maar van 1852, met de *Nederlander*:

„Zouden wij in Nederland geene waarborgen mogen verlangen, waardoor men tegen den toenemenden invloed der verstanders van dergelijke „staatskerken“ werde beschermd?“

„Minder dan veertien dagen verlangt Prof. VREDE mededeelde wet. Onze vrienden althans zouden — wij zijn er van overtuigd — met schrik terugdeinzen voor dergelijke taak.“ Zoo spreekt de *Nederlander*.

Niet bevreedend voorwaar, bij de gedachte aan het „Ontbied den kleermaker, en laat den geneesheer te huis.“

Buitenland.

FRANKRIJK.

De goelet „la Sore“ is met volle lading uit Bordeaux te Parijs aangekomen. Dit is het eerste voorbeeld van dien aard en de vraag van de registersche vaart uit de seine naar zee wordt thans als opgelost beschouwd.

Een ander belangrijk feit voor de franche scheervaart is de aankomst van *Sa Vesta*, te Havre, uit Melboorn, dat is het eerste Franche schip dat registersche vaart in die haven is binnen gelopen.

De *Paijs* had dezer dagen zeer omstandig het afloopen van het lineschip *Fleurus* te Toulon gemeld; thans blijkt dat dit geheel verzonnen is.

Men weet, dat de koningin Amalia van Orleans, weduwe van Lodewijk Philips, in September aanstaande in Spanje verwacht wordt. H. M. zal er den geheelen winter doorbrengen en waarschijnlijk zullen de Prins en Prinses van Joinville dit voorbeeld volgen. De gezondheid der Prinses van Joinville schijnt zelfs grootelijks aanleiding tot die reis te hebben gegeven. De hertogin van Orleans reist thans in Duitsland, de hertog van Nemours in Hongarije; de hertog van Aumale en de jonge Prinses verblijven in Engeland.

BELGIE.

De invloed van granen en andere meelgewassen is bij koninklijk besluit van den 29, ook hier te lande.

Dit besluit voldoet aan het verlangen van velen; doch anderen meenen, dat het niet noodig was; immers dat het niets beteekent, indien men de wetgeving op de granen niet bepaaldelijk wil veranderen. Een vast matig recht komt deskundigen wenschelijk voor.

De *Constitutionnel* had verhaald, dat de ontvangst van den kroonprins te Brussel, bij de jongste feesten, vrij koel was geweest en had dit aan zekere overhelling tot Oostenrijk toegeschreven. De Belgische ministeriele bladen komen daartegen met kracht op. Thans loopen er weder geruchten wegens moeilijkheden, die tusschen België en Frankrijk zouden zijn gerezen, zoo men zegt, wat den handel betreft. De ministeriele bladen sporen de verspreiders van die geruchten aan, juist op te geven wat er van die zaak zij.

De ontvangst van den koning en de koninklijke familie te Brugge zal zeer luisterrijk zijn.

PRUISSEN.

De zaak der gemengde huwelijken, die de gemoederen voor te lande zoo zeer heeft bezig gehouden, schijnt

ten einde te spoeden; het dagblad van Keulen meldt, op eene stellige wijze, dat het Hof van Rome gelast heeft, de meest verdraagzame regelen daaromtrent te doen in acht nemen.

De vergadering van het Duitsche Tolverbond zet hare beraadslagingen te Berlijn voort. De bepaling van de regten op de ijzerwaren schijnt tot levendige discussien aanleiding te geven. Denkelyk zal men tot een gemiddelden tariefs-prijs komen, dat in dit oogenblik aan de Pruisische regering onderworpen is. Men houdt het voor onmogelyk, bij de dalende beweging in de prijzen van het ijzer, de regten op de oude hoogte te houden.

ZWITSERLAND.

De militaire Bonds-commissie heeft den 24 Augustus de inspectie der vestingwerken van Bellinzona, in het kanton Tessino, ten einde gebragt en den aanleg van verscheiden nieuwe werken bevolen. Ook in Graaubunderland heeft zij nieuwe versterkingen gelast.

CHINA.

De verschijning te Hongkong van een Russisch eskader, bestaande uit een fregat van 52 stukken en twee sloepen, heeft de Chinezen in de hoop gesteld, hetzij dat deze schepenmacht bestemd is op de Chinesche aangelegenheden invloed uit te oefenen, hetzij dat het tegen Japan gerigt is, hetgeen sommigen als meer waarschynlijk stellen.

TURKIJE.

Het *Journal des Débats* behelst eenige bijzonderheden wegens de wijzigingen, welke de Porte in de voorstellen van de Weener Conferentie heeft voorgelagen.

Vooreerst vraagt de Porte, dat men de zinsnede, welke aan de Grieken gelijke regten als aan de andere Christenen toekent, juist uitdrukke; zij verlangt dat die woorden alleen te kennen geven de gezindheden, welke in Turkije als onderdanig aan den Sultan wonen; en zij komt er tegen op, dat de Grieken gelijk gesteld worden met Christenen onderdanen van vreemde mogendheden, die, krachtens bestaande bepalingen, speciale vergunning genieten.

Ten tweede wil de Porte hebben uitgedrukt, dat wat aangaat de letter en den geest van de verdragen van Kainardji en Adrianopel, in de nota van Weenen vermeld, die niet dan in de meest algemeenen geest moeten worden opgenomen, en geenszins dat er een recht van bescherming van Rusland over de Grieksche kerk in het Oosten uit kunne worden afgeleid.

Eindelijk wenschte de Porte de Weener nota te splitsen en nopens de gewide oorden een afgescheiden overeenkomst met Rusland te treffen.

De *Débats* beschouwen deze wijzigingen als van gering belang. Het blad meent dat, indien er zwijgheid kon bestaan, die minder uit die voorstellen zou volgen, dan wel uit de voorwaarde, die de Sultan aan de toetreding scheen te willen hechten. Hij wilde namelijk een gelijktijdigen waarborg van de vier verbonden mogendheden, dat Rusland ook na de tekening van deze stukken geen recht hoegenaamd zou hebben om zich in de binnenlandsche aangelegenheden van Turkije te mengen, onder den naam van bescherming der Grieksche kerk of iets van dien aard. Dit zou van het hoogste belang zijn, daar de mogendheden telkens geroepen zouden zijn als scheidsregters bij mogelijke geschillen tusschen Rusland en Turkije op te treden. Het is waarschynlijk over dit punt, dat de verdragging in het antwoord uit Konstantinopel zal moeten worden toegeschreven en dat de *Times*, in zijn jongste n., de zaak nog niet als afgedaan beschouwt. Het staat nu vooral weder aan Rusland zich inschikkelyk te toonen. Dit vertrouwen de meeste buitenlandsche bladen.

Gelukkig is, te midden van dit alles, de spanning in de Turksche hoofdstad geweken. Het *Journal des Débats* verzekert, dat in de Donau-vorstendommen geen verdrinking van de landleden door de Russen plaats heeft, en dat alle geschillen tusschen hen en de Turken vreedzaamlyk worden afgemaakt.

De Sultan heeft aan al de hoofdofficieren van de vereenigde vloeten de versierselen van de nieuwe Turksche militaire orde geschonken.

De Sultan, die thans dertig jaren telt, heeft reeds 15 erkende kinderen, waarvan 5 dochters en 10 zonen.

Binnenland.

's Gravenhage, 30 Augustus.

Z. M. heeft benoemd tot burgemeester der gemeenten Molenabgraaf, Bleskensgraaf, Braudwijk, Hofwegen en Wijnvelden N. A. C. Slotemaker.

Z. M. heeft aan J. A. Sengers, voormalig griffier bij het kantongeregte te Asten, een pensioen verleend van 580 jaars aan W. van den Briel, voormalig griffier bij het kantongeregte te Eindhoven, een pensioen van 307.

Z. M. heeft benoemd tot lid van het collegie van regenten over het huis van arrest te Deventer den heer mr. Dijkers, officier van justitie bij de arrondissements-regterbank aldaar, en tot substituut-griffier bij de arrondissements-regterbank te Arnhem, mr. J. M. Smits, advocaat te Nijmegen.

Z. M. de koning heeft heden ten 5 ure in een bijzonder gehoor ontvangen den luitenant-kolonel baron de Grancy, kamerheer en minister-resident van Z. K. H. den groothertog van Hessen Darmstadt bij het Hof van Nederland. Z. Exc. werd tot dat einde uit het hofel Euhri met een hofkoets afgehaald en weder teruggebragt. In hetzelfde hotel is afgestapt de baron L. de Beijl, majoor der kavallerie in dienst van Z. M. den koning van Sardinië.

De afdeelingen van de Eerste Kamer der Staten-Generaal hebben heden een aanvang gemaakt met het onderzoek van het wets-ontwerp strekkende tot regeling van het toezigt op de onderscheidene kerkgenootschappen.

* Morgen ochtend vroegtijdig zullen de leden van 's Konings militair huis uit de residentie naar het kamp te Zeyst vertrekken, ten einde Z. M. aldaar Donderdag te kunnen ontvangen.

* Naar men verneemt heeft zich een vijftigtal aspiranten bij het depart. van Binnenlandsche Zaken aangemeld, tot het doen van examen vóór de telegrafie. Dit getal verschilt merkelyk bij dat van den vorigen keer. Toen hadden er zich 150 tot dat einde aangemeld.

* Naar men verneemt zal aan het kerkplein van de Nieuwe Kerk eene groote verbetering worden aangebragt. Het zal eenige voeten verhoogd worden. Er zullen schelpen-paden en een rijweg om de kerk heen worden aangelegd. Ook zal er ongeveer een 100 tal boommen geplant worden. Een en ander zal tegen November in gereedheid moeten zijn.

Tot consul van Frankrijk te Amsterdam is benoemd de heer Mimault, tot dus verre consul-generaal van dien staat te Genua, alwaar hij vervangen wordt door den heer de Rattimenton, thans in die betrekking te Lima in Peru geplaatst.

Het schoone geschenk van den Keizer van Rusland aan H. M. onze Koningin, bestaande in twee hengsten en een kostbaar rijtuig, is bereids te Amsterdam aangebragt.

De Limburgers onderteekenen, volgens de *Tijds*, het volgende adres:

Aan de leden der Eerste Kamer.
Mijne Heeren!
Onze hoop is te leu gesteld! In weerwil van onze petitien, in weerwil van de moedige taal van onze vertegenwoordigers, heeft de Tweede Kamer eene wet aangenomen, die tegen het twee vijfde der bevolking, tegen ons Katholieken gerigt is. Onze laatste hoop rust op U, op uw onafhankelyk karakter. Op U, die zoo manhaftig op de troonrede geantwoord hebt, op U die de Groadwet zoo vrijzinnig, in den waren, liefde ademen den geest van den wetgever hebt uitgelegd; op U, die noch door fanatisme, noch door religiehaat tot de Eerste Kamer geroepen zijt: Op U, M. H., rust onze laatste hoop. Weigert uwe toestemming aan eene wet, die uwer verleden verloochent, die Zijne Maj. den Koning mystificeert, die de natie in het oog van gansch Europa belagchelyk maakt en die den naam van wet onwaardig is. Orde en Rust zijn in uwe handen, alles hangt van uwe keus af. Wij vorderen niets, dan dat gij de stem van uw geweten volgt en de Natie reddet van een gewissen ondergang.
„Vol van onbegrensd vertrouwen op uwe wijsheid teekenen wij, enz.“

T. Men schrijft ons uit Tan worden. Door den gemeenteraad van Voorst is op den 27 Aug. besloten eene belasting te heffen op de honden en wel voor het hond van 1 hond f 1 en voor iederen hond daarboven f 3, zonder uitzondering; alléén voor 't géval, dat de tweede of derde hond mede een kaphond of herdershond zijn mogt, zal men voor iederen hond slechts f 1 behoeven te betalen.
Zoo wij meenen is dit besluit in strijd met art. 253 der gemeentewet.

In diezelfde vergadering is nog besloten, op voorstel van B. en W. der gemeente Brummen, om van Z. M. den Koning voorziening te vragen tegen de groote hoeveelheid water, die door de krib bij Westervoort op de rivier de IJssel gebragt wordt.

Wij gelooven, dat de Raad, alvorens tot dit besluit over te gaan wel het voorbeeld van Deventer had mogen volgen, om de zaak in advies te brengen en behoorlyk te overwegen. Te oordeelen over de gehoudene discussien over deze aangelegenheden in de laatstgehoudene raadsvergadering op 14 en 20 Zv zullen deze Raden zich niet met Brummen en Voorst vereenigen.

T In de omstreken van DEVENTER is de uitslag van den oogst als volgt:

Winterkoren — garst, rogge, tarwe — middelmatig. Zomerkoren — paardebouwen, boekweit, haver — gunstig. Boomvruchten — appels, peren, pruimen, noten — een ruim gewas. Aardappelen — bij meerdere ziekte, over het algemeen grootere productie. Van jaar tot jaar worden meer aardappelen in deze streken uitgepoot, zonder dat de korenbouw daardoor merklijk vermindert. Voornamelijk schrijft men dit toe: 1° aan het uitroeijen van eikenbosschen, 2° aan het meerder gebruik maken, ook van andere dan stalmest. Daarenboven ziet men niet het geringste stukje grond meer woest liggen. Alles toont aan, dat de landbouw hier in de laatste jaren sterk vooruitgegaan is; — meerdere welvaart is daarvan het natuurlijk gevolg.

Onze correspondent te HULST schrijft ons: „Sedert eenige dagen vertoont zich iederen avond eene staartster, denkelijk dezelfde, waarover de sterrekundigen zich verontrust hebben, doch omtrent welks wederver- schijning zij dit jaar door den geleerden Middelburger werden gerust gesteld. Omtrent 8½ uur gaat zij onder den noordwestelijken gezigteinder, zoodat zij alleen in den vooravond zichtbaar is.“

De Hollandsche Maatschappij van Landbouw houdt dit jaar hare jaarlijksche algemeene tentoonstelling van vee en voortbrengselen van- en werktuigen voor den landbouw op 28 Sept. en vier volgende dagen, te Dordrecht. Zij zal, blijkens het daarvan verspreid programma, op ruime schaal gehouden worden. Voor alle vakken van akker- en tuinbouw, veeteelt en zuivelbe- reiding, alsmede voor nieuwe werktuigen, worden aanzienlijke prijzen uitgelooft, die ofschoon zij de uitlovingen bij Engelsche tentoonstellingen nog niet nabij komen, voor Nederland belangrijk genoemd kunnen worden. Aan gouden, zilveren of bronzen medailles, werktuigen en gereedschappen of geldprijzen wordt voor meer dan f 5,000 uitgelooft. Ter mededinging wordt ieder Neder- lander, hetzij al of niet lid der maatschappij, uitge- noodigd, terwijl de leden van het hoofdbestuur even als vroeger bepaald hebben, hunne voortbrengselen niet ter mededinging, maar alleen ter opluistering te zullen inzenden. Het laat zich aanzien dat deze tentoonstelling, die vermoedelijk door een bezoek van Z. M. den Koning, beschermheer der maatschappij, vereerd zal worden, belangrijk zijn zal, en dat er veel ingezonden zal worden, waartoe ook de ligging der stad Dordrecht veel zal bijdragen.

(D. C.)

De afdeling Rotterdam, Schiedam en omstreken van de Hollandsche Maatschappij van Landbouw hield gister eene vergadering te Rotterdam. Ingevolge het op- roepingsbiljet werden behandeld 1° de punten van be- schrijving voor de algemeene vergadering der maatschap- pij, te houden den 29sten September a. s. te Dordrecht, waartoe ten 2den als afgevaardigden werden benoemd de heeren Mr. W. Gevers Deijnot, en Mr. A. Hoijnek van Papendregt, beiden hier woonachtig, en J. Barend- dreht Gz. te Barendrecht. Ten 3den werd door het be- stuur aan de vergadering medegedeeld, dat het voor- nemens is, om den 14den September aanstaande te Charlois eenen Wedstrijd te doen plaats hebben van ploegers, tot bijwoning waarvan de leden bij voorraad werden uitgenoodigd.

(N. R. C.)

Te Dordrecht is op den 29sten met het beste gevolg van de werf van den scheepsbouwmeester Jan Schouten te water gelaten, het nieuw gebouwd en gekoperd barkschip *Jan Schouten*, voor rekening eener rederij van de heeren G. Mauritz en Zn., aldaar en gevoerd zul- lende worden door kapitein J. Coeningmeijer.

Onmiddellijk daarna zijn er twee kielen gelegd voor barkschepen, waarvan de eene den naam zal voeren van *Eersteling*, voor de heeren A. du Bois en Zn. en de andere genaamd *Twee Jeanne's*, voor de heeren Sandberg & Co.

Uit Hellevoetsluis wordt geschreven, dat aan boord van Zr. Mjs. wachtschip *Aix* geplaatst is de luit. ter zee 2de kl. R. W. G. Arendsen de Wolff, ter vervan- ging van den luit. ter zee 2de kl. Jhr. T. L. Brantsen, overgeplaatst op Zr. Mjs. brik: *de Zeehond*.

Ingezonden Stukken.

De Minister van Oorlog.

De Minister van Oorlog moge zijn eene Specialiteit in zijn vak, hij is dat gewis niet in het staatsregt. Het gevoelen van de geheele natie zal daarover, na de interpellatie, in het vorige jaar, wegens zijne politieke zienswijze, gehouden, wel eenstemmig zijn. Men herinnere zich ook, hoe toen ook zelfs de heer Groen van Prinsterer medewerkte, om zijne ongelukkige houding sterker te doen uitkomen.

Het is intusschen, voor het vaderland, te hopen, dat men een goed minister van oorlog kan wezen, zonder ervaren te zijn in het staatsregt en zelfs zonder veel gezond verstand te hebben, anders ziet het er voor het departement van oorlog slecht uit.

De zitting van de Tweede kamer van 19 Aug. ll., schijnt deze opmerkingen te wettigen want hetgeen daár is voorgevallen, is een waardig vervolg op het mede teekenen aan den Koning van de beide adressen, zoo van 17 als van 26 April ll., die lijnrecht tegen elkander inloopen.

Wat nu gaf de Minister den 19 Aug. te kennen? „Dat hij zich niet verzet heeft tegen, het bij zijne aftreding vigerend, stelsel van *laisser faire*. Dat hij zelfs dat stelsel was toegestaan.“

Uit zijne handelingen blijkt nu, dat hij er minstens tot en met 17 April ll., alzoo over gedacht heeft. Den 26sten April evenwel, dus 9 dagen daarna, was zijne meening niet verzwakt, maar geheel gewijzigd. Het tijdvak is wat al te kort, zelfs voor den heer F. v. D. om de verandering in overtuiging voor de vrucht van een grondig onderzoek, van een nauwgezet en gemoedelijk nadenken, te kunnen aannemen. Maar daarvoor verklaart het ook niet de Minister van Oorlog. „De omstandigheden, de groote onrust en woeling in den lande hebben ook hem geschokt en zijne overtuiging aan het wankelen gebracht.“ Over het algemeen, echter wordt het er in den regel voor gehouden dat alle tijden van opgewondenheid, als de hartstogten regeren, minder geschikt zijn tot het toetsen van het deugdzaam van beginselen. De schrijver van dit art. zegt het den heer THORBECKE na, „dat er geen meer vernederend schouwspel is, dan wanneer de regering zich betoont als de ge- dienstige slavine van een volkswaan van den dag.“ Hij vermenst veeleer, dat de regering den volksgeest moet weten te leiden, en niet de volksgeest de regering.

Intusschen was nog maar de minister van oorlog aan het wankelen en meent hij dus in gemoede, dat zijne regerings-beginselen, door het mede teekenen van het adres van 26 April ll. nog niet geheel gewijzigd waren; de twijfel, die nog kon bestaan, is thans geheel en volkomen vervallen en waardoor? Door de discussien in de 2de Kamer! 'T is voorwaar een groot compliment aan zijns mede-ministers en aan de redenaars voor de wet. Doch die argumentatie doet het ons als waarschijnlijk voorkomen, dat de minister vóór de discussien nog niet zoo zeker van zijne zaak was. Doch hoe kon hij dan ook toestaan, dat het ontwerp, namens de *gezamenlijke ministers*, werd voor- gedragen?

Behoort omtrent dit punt niet eenige opheldering te worden gegeven?

K.

Aan de Redactie van *de Grondwet*

De Heer van Voorst had een amendement voorgesteld op den *considerans* der bevredigingswet met het prijszwaardig doel om het kenmerk van eene gelegenheidswet aan het beruchte ontwerp te ontnemen. Zou echter dit doel bereikt zijn, al waren de *considerantia* en zelfs de titel van dat pronkstuk van wetgeving veranderd? Ik geloof het niet en vereenig mij daárom (doch slechts met betrekking tot dit punt) met het gevoelen van den anti-revolutionnair Baron van Lijnden: *qu'il faut nommer un chat un chat et Rolin un fripon* namelijk: dat de wet meer bepaaldelijk is ge- rigt tegen het Roomsche-Katholieke kerkgenootschap. Het komt mij inderdaad beter voor de waarheid niet te ver- bloemen, maar het kind van VAN HALL bij zijn waren naam te noemen opdat men dadelijk wete dat het de vrucht is van onverdraagzaamheid, van kunstmatig veroorzaakte agi- tatie en verwekte Bisschopsvrees ter bereiking van politieke oogmerken.

Ik wijs overigens, om mij à la Wintgens van een citaat te bedienen op hetgeen Dupin ergens zegt:

„Le titre des lois doit être sans emphase et sans affectation et surtout sans artifice; il doit indiquer simplement l'objet de la loi.“ en elders:

„Il est vrai que les raisons qui sont alléguées ne sont pas toujours les véritables. Et à ce sujet, on trouve dans les oeuvres du judicieux Coquille, une anecdote assez piquante pour mériter d'être rapportée: on a fait, dit-il un infinité d'édits auxquels on fait parler le Roi comme si c'était un orateur en une concion de Grèce, avec des propos spécieux, beaucoup de langage, et rien de vérité; comme si tous les français étaient des bêtes, et qu'avec le simple sens commun, il ne fut aisé à découvrir que le contraire du contenu en ces édits est véritable. Et entre autres édits, qui tous sont péculiaires et bursaux, il s'en trouve un de fort belle apparence en faveur des laborateurs en une chère année, pour n'être contraints à payer leurs dettes; et c'était afin qu'étant déjà accablés par les guerres, ils eussent meilleur moyen de payer les tailles étrangement excessives; dont arriva que les marchands furent dégoûtés de leur préter, et par ce moyen ont depuis enduré beaucoup d'incommodités.“

Het zal trouwens ook weinig baten om door de préam- bule der wet haar oogmerk te verbergen, zoo lang het nog eene waarheid is dat de discussien in de Staten-Generaal, de Memorien van Toelichting en de antwoorden der Regering tot rigtsnoer kunnen dienen om het doel van den wetgever op te sporen en zoo lang de les van den regtsgeleerde Paulus nog niet geheel vergeten is: „non oportere jus calum- niari, neque verba captari; sed quá mente quid dicitur, animadvertere convenire.“

Nu echter de eerste regtsbeginselen worden miskend; nu de bespraakte advokaat uit Arnhem, de heer de Kempnaer, al wat de wetgever bij het maken eener wet verklaart, wil ter zijde gesteld en vermoffeld hebben; *cum omnia jam fiunt,*

fieri quae posse negabam; — nu acht ik het van belang dat de *considerans* onveranderd is gebleven. L'intitulé et préambule de la loi doivent être (comme Mr. van Hall?) sans propos spécieux et surtout sans artifice, opdat men ook later de aanleiding der wet niet kunnen verloochenen en dadelijk gewaar worde wat men in zijn schild voert.

W.

M. 27 Aug. 1853.

Advertentiën.

PRIJS-COURANT

VAN

Moderne Meubelen van B. BUNINGH, te Amsterdam.

Haarlemmerdijk bij de Eenhoornsluis of korte Prinsegracht, No. 458.

Fraaije stoelen met haardoek bekleedt à f 4, dito dito canapés f 34, springveren matrassen f 12, mahony moderne stoelen van f 9 tot f 14, dito me- gegarneerde ruggen van f 12 tot f 17, têts à têt e canapés van f 55 tot f 85, voltaires en andere ge- mak-fauteuils van f 26 en hooger, alles versierd me- rijk ornamentwerk, de kussens met springveren en be- kleed met 1ste kwaliteit trijp in alle kleuren; verde- alle soorten van smaakvol bewerkte salonmeubelen, alle tegen goedkope doch vastgestelde prijzen en drie- jaren garantie; artikelen die niet voorhanden zijn wor- den binnen zeer korten vervaardigd. (80)

Bij JOH. NOMAN EN ZOON te Zalt-bommel is van de pers gekomen en alom te bekomen:

Nederduitsch Rijnwoordenboek, waarin de bruikbare Rijnwoorden uit de beste Schrij- vers, bijeenverzameld en naar vokaalorde gerangschikt zijn, tot gemak bij de Practische Beoefening der Dicht- kunst, door P. G. WITSEN GEYSBEEK, tweede verbe- terde druk.

Slechts f 1.80.

(81)

Prijs-Courant der Effecten.

Nederland. Pct.		Rusland. Pct.	
Ned. W. Schuld. 2½	63½ 7/16 2/16	Hopel 1798/1816 5	109½ 2/16
Dito Certificat. 3	76½ 2/16	Dito 1828/1829 5	108½ 2/16
Dito dito 4	95½	Cert. 1831/1838 5	
O. I. Leening. 4		Dito Dito 4½	100 2/16
Amort. Syndic. 3½		Dito Hope . . . 4	
Hand.-Maats. 4½		Dito Stieglitz. . . 4	92½
Belgie.		Dito dito 5e Ser. 4	
Certificaten. . . 2½		Inscr. Assig. . . 6	
D° Rothschild. 2½	53	Certific. dito. . . 6	75
Frankrijk.		Polen.	
Obligatiën. . . 3		Obligatiën . . . 4	
Spanje.		Oostenrijk.	
Nieuwe 1	23½ 2/16	Metalliek . . . 5	82½ 11/16
Dito Buitenl. . 3		Dito bet. Amst. 5	95½ 2/16
D° Binnenl. 3		Dito letter B. . 5	95½ 2/16
Bew. Sp. Com. 6½ 2/16		Dito 1847 . . . 2½	
Amort. Schuld.		Dito 1851/1852 2½	42½ 2/16
Portugal.			
Londen nieuwe. 3	40½ 2/16 2/16		
Dito uitgest. . 4	17½ 2/16 2/16		

Polen Loten fl 600. 161½; Napels, Certific. bij L. en B. 5 pct. 99½; Braz. bij Rotsh. p. s. 500. 5 pct. 98½; dito te Lond. 1843. 5 pct. 99½; Mex. te Lond. Onb. 25½ 1/16; Gren. te Lond. Onb. 22½ 1/16; dito Uitg. 9½; Ecuador 4 1/16.

Bij tragen handel waren alle de genoteerde fondsen wederom lager aangeboden.

FRANKFORT, Maandag, 29 Aug. Metal. 5 pct. 86½; W. Loten fl. 250, 129, Bank-actiën 1540; 3 pct. Spanje 43½; 1 pct. dito 23½; wissel op Weenen 110. De markt was algemeen flauwer.

LONDEN, Maandag 29 Augustus. Consols op tijd 97½; Mex. N. 3 pct. 26½; Gren. 2 pct. 23; dito Uitg. 9½; Peru 84½; Spanje 1 pct. 23½; Certific. 6½; Ecuador 5½.

PARIS, Maandag 29 Augustus. Fr. 4½ pct. op tijd 104.90; dito 3 pct. op t. 79.25; Sp. Binn. 3 pct. 42½; dito 1 pct. 23; Rusland 4½ pct. 99½; N. Metal. 5 pct. 97½; Piemont 97.50

WEENEN, Maandag 29 Augustus. Metall. N. 5 pct. 94½; Dito Lt. B. 107½; Zilver 8½; wissel Londen 10.38.

MADRID, Donderdag 25 Augustus. Spanje binn. 3 pct. 44½; dito nieuwe 1 pct. 23½; Certific. 3½.

Bij JOH. NOMAN EN ZOON, te 's Gravenhage.